

Stanovisko Európskeho výboru regiónov — Európsky pilier sociálnych práv

(2017/C 088/12)

Spravodajca:	Heinz-Joachim Höfer (DE/SES), primátor mesta Altenkirchen
Referenčný dokument:	Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Otvorenie konzultácie týkajúcej sa európskeho piliera sociálnych práv
	COM(2016) 127 final

POLITICKÉ ODPORÚČANIA

EURÓPSKY VÝBOR REGIÓNOV

Všeobecné pripomienky

1. víta návrh Európskeho piliera sociálnych práv, keďže by to pomohlo uplatňovať ciele Európskej únie stanovené v článku 3 ZEÚ, konkrétne sa usiluje „o trvalo udržateľný rozvoj Európy založený na vyváženom hospodárskom raste a cenovej stabilite, o sociálne trhové hospodárstvo s vysokou konkurencieschopnosťou zamerané na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku“, bojuje „proti sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii a podporuje sociálnu spravodlivosť a ochranu, rovnosť medzi ženami a mužmi, solidaritu medzi generáciami a ochranu práv dieťaťa“ a podporuje „hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť a solidaritu medzi členskými štátmi“;
2. očakáva, že Európska komisia bude pri navrhovaní európskeho piliera sociálnych práv dodržiavať zásadu subsidiarity a rešpektovať široké kompetencie národných a vnútroštátnych orgánov v sociálnej politike. Súčasne je potrebné zabezpečiť, aby bol obsah piliera v súlade so všeobecnými zásadami programu lepšej právnej regulácie;
3. víta skutočnosť, že Európska komisia sa rozhodla začať otvorenú konzultáciu o pilieri sociálnych práv, pretože po rokoch krízy s vysokou mierou nezamestnanosti a úsporných opatrení bola politická diskusia o novej iniciatíve zameranej na sociálne práva veľmi potrebná. Domnieva sa, že tento pilier môže prispieť ku koordinácii sociálnej politiky a sociálnych práv v členských štátoch a podporiť vzostupnú konvergenciu;
4. víta snahu Komisie diskutovať o rozsahu pôsobnosti a obsahu budúceho sociálneho piliera a zdôrazňuje prínos zapojenia miestnych a regionálnych samospráv do tejto diskusie, najmä posilnením a vyzdvihnutím významu územného rozmeru v sociálno-ekonomických otázkach v celkovom politickom prístupe EÚ a lokálneho prístupu pri navrhovaní a zavádzaní sociálno-ekonomických politických opatrení;
5. opakuje svoju výzvu na lepšiu koordináciu hospodárskej a sociálnej politiky medzi európskou a národnou úrovňou v kontexte európskeho semestra a žiada, aby miestne a regionálne orgány boli do tejto koordinácie viac zapojené ⁽¹⁾;
6. trvá na tom, že tento sociálny pilier sa musí rozvíjať na základe preukázateľného miestneho, regionálneho a národného prínosu a mal by mať prierezový charakter, aby sa zabezpečilo, že sa lepšie zohľadní sociálny rozmer hospodárskeho riadenia hospodárskej a menovej únie (HMÚ), čo je základom fungovania a životaschopnosti HMÚ a legitímnosti procesu európskej integrácie;
7. zdôrazňuje, že táto iniciatíva sa premieťa do silných sociálnych záruk, najmä pokiaľ ide o prístup k zdravotnej starostlivosti, vzdelávaniu, sociálnym službám, ako aj sociálnym službám vo verejnom záujme, a sociálnemu zabezpečeniu, a dá sa vnímať ako koordinačný nástroj, ktorý môže pomôcť členským štátom riešiť sociálne nerovnosti, bojovať proti sociálnemu dumpingu, presadzovať konvergenciu sociálnych noriem v eurozóne a konsolidáciu cieľov EÚ v oblasti inkluzívneho a udržateľného rastu;

⁽¹⁾ Stanovisko VR na tému „Sociálny rozmer hospodárskej a menovej únie“ (CDR 6863/2013).

8. opätovne zdôrazňuje svoju výzvu, že na zlepšenie sociálneho rozmeru HMÚ je nevyhnutné vyrovnať regionálne rozdiely modernizáciou platných právnych predpisov, v relevantných prípadoch, a/alebo zavedením nových opatrení na podporu väčšej konvergencie. Navrhuje preto, aby sa do hodnotiacej tabuľky sociálnych ukazovateľov HMÚ doplnili ukazovatele regionálnych rozdielov ⁽²⁾;
9. očakáva, že návrh európskeho piliera sociálnych práv z dielne Európskej komisie pomôže posilniť sociálne práva – individuálne aj kolektívne – uvedené v Charte základných práv EÚ ⁽³⁾;
10. víta skutočnosť, že v konzultácii Európskej komisie bola venovaná pozornosť kľúčovým politickým výzvam v oblasti rodovej rovnosti, ako je nízka účasť žien na trhu práce a rodovo segregovaný trh práce (zásada 5), rodové rozdiely v mzdách a dôchodkoch (zásady 5, 13), nedostatočné zosúladenie pracovného a rodinného života (zásady 5, 18) alebo viacnásobné zataženie žien v dôsledku dlhodobej starostlivosti o rodinných príslušníkov (zásada 17). Európska komisia by mala tiež vysvetliť, či sú navrhované opatrenia dostatočné na obmedzenie diskriminácie žien alebo či je navyše potrebné ďalšie začleňovanie otázok rodovej rovnosti do politiky;
11. oceňuje skutočnosť, že hoci sa návrh Komisie vzťahuje len na členské štáty eurozóny, aj členské štáty mimo eurozóny boli oslovené, aby sa zapojili;
12. zdôrazňuje, že užšia koordinácia hospodárskej a fiškálnej politiky jednotlivých krajín eurozóny musí ísť ruka v ruke s plným zohľadnením sociálneho rozmeru v HMÚ;
13. žiada, aby sa väčší dôraz kládol na financovanie sociálnej politiky, čo je pre miestne a regionálne samosprávy osobitnou výzvou. Tieto výzvy nevznikajú len preto, že výdavky na sociálne systémy sa v Európe diametrálne líšia, ale aj preto, že celkové investície na nižšej ako celoštátnej úrovni klesajú ⁽⁴⁾;
14. zdôrazňuje význam silnej európskej sociálnej agendy, v ktorej sa konkurencieschopnosť a sociálna spravodlivosť navzájom dopĺňajú, pričom kľúčovým prvkom sú spravodlivé mzdy, teda oblasť, v ktorej má EÚ len koordináčne právomoci a ktorú stanovujú jednotlivé členské štáty buď právnymi predpismi alebo prostredníctvom kolektívnej dohody, no v každom prípade plne v súlade so svojimi tradíciami a postupmi. Táto agenda musí v plnej miere rešpektovať zásadu nediskriminácie v súlade s článkom 21 Charty základných práv EÚ;
15. zdôrazňuje, že vzhľadom na zvyšovanie miery nezamestnanosti mladých ľudí a počtu chudobných ľudí alebo ľudí ohrozených chudobou, ku ktorému došlo v poslednom období, musí sociálny pilier zohľadniť aj potrebu čo najskôr znížiť chudobu, podporiť sociálne začlenenie a bojovať proti nezamestnanosti mladých ľudí;
16. zdôrazňuje, že je potrebná užšia spolupráca medzi rôznymi úrovňami verejnej správy, rôznymi odvetvami a zainteresovanými stranami, v rámci ktorej musia mať sociálni partneri silnejšiu rolu a musí sa zaviesť účinný nástroj pre občiansky dialóg, čo by posilnilo demokratickú legitimitu Únie;
17. poukazuje na to, že niektoré miestne a regionálne samosprávy využívali svoju politiku verejného obstarávania na to, aby podnecovali dodávateľov a žiadali od nich, aby svojim zamestnancom platili spravodlivé mzdy, čo môže byť doplnujúcim prostriedkom na podnietenie organizácií, aby prijali praktiky spravodlivého zamestnávania. Pripomína v tejto súvislosti, že právo EÚ nebráni vylúčiť z postupu verejného obstarávania takého uchádzača, ktorý odmieta záväzok vyplatiť príslušným zamestnancom zákonom stanovenú minimálnu mzdu ⁽⁵⁾;
18. vyjadruje svoje poľutovanie nad tým, že návrh Komisie nekladie dostatočný dôraz na riešenie výziev spojených s meniacim sa pracovným svetom, vrátane zvýšenej digitalizácie, ktoré by sa mali riešiť tým, že sa osobitná pozornosť zameria na rozvoj digitálnych zručností pracovnej sily. Vznik neštandardných pracovných foriem totiž vedie k novým rizikám „sivých zón“, pokiaľ ide o práva pracujúcich a prístup k sociálnemu zabezpečeniu; vyzýva preto Komisiu, aby riadne vymedzila flexibilitu v pracovných podmienkach s cieľom zabezpečiť rovnováhu medzi flexibilitou a istotou;

⁽²⁾ Uznesenie k pracovnému programu Európskej komisie na rok 2016 (COR-2015-5929).

⁽³⁾ Hlava IV – SOLIDARITA.

⁽⁴⁾ <https://www.oecd.org/els/soc/OECD2014-Social-Expenditure-Update-Nov2014-8pages.pdf>.

⁽⁵⁾ Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-115/14 (zo 17. novembra 2015), v ktorom sa konštatuje, že právne predpisy regionálneho subjektu členského štátu, ktoré požadujú, aby sa uchádzači a ich subdodávatelia zaviazali vyplatiť minimálnu mzdu zamestnancom vykonávajúcim služby, na ktoré sa vzťahuje verejná zákazka, sú v súlade s právom Únie.

19. pripomína, že v kontexte rýchlej digitalizácie hospodárstva a spoločnosti treba občanom, najmä starším občanom, poskytnúť digitálne zručnosti potrebné na dosiahnutie inkluzívnejšieho sociálneho modelu;

20. zdôrazňuje, že nadobúdanie zručností prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy a prístup k celoživotnému vzdelávaniu sú vzhľadom na meniaci sa svet okolo nás dôležitejšie než kedykoľvek predtým, a zároveň upozorňuje na to, aké je dôležité, aby zručnosti zodpovedali potrebám trhu práce;

21. je presvedčený, že demokratická legitimita HMÚ sa môže upevniť, ak európski občania budú presvedčení, že sa dodržiava zásada sociálneho pokroku a rovnosti príležitostí, aby sa zamestnanosť a sociálne normy nepovažovali za okrajové aspekty procesu makroekonomickej zmeny;

22. naliehavo žiada, aby európsky pilier sociálnych práv zabezpečil, že miestne a regionálne orgány budú podporované v ich úsilí vykonávať primeranú politiku zamestnanosti a sociálnu politiku, vrátane podpory a budovania kapacít na rozvoj politiky zosúladzovania pracovného a súkromného života v súlade s nedávnym návrhom Komisie. Tento prístup si vyžaduje, aby sme riešili miestne a regionálne výzvy v týchto oblastiach a aby sme podporovali výmenu osvedčených postupov na miestnej a regionálnej úrovni;

23. konštatuje, že Európa čelí obrovským sociálnym výzvam, pričom medzi európskymi regiónmi sú priepastné hospodárske a demografické rozdiely a mladí ľudia musia čeliť mnohým problémom, ako je vzdelávací systém, ktorý nezodpovedá požiadavkám trhu, ťažkosti pri hľadaní zamestnania, prekážky mobility najmä pre mladých ľudí, ktorí žijú v malých komunitách v okrajových, odľahlých, ostrovných a vidieckych oblastiach, nútená mobilita alebo sociálna izolácia. Preto neexistuje jeden politický prístup, ktorý by vyhovoval všetkým, a každý politický zásah – verejný či súkromný – musí zohľadňovať miestne a regionálne špecifiká, ako napr. v prípade regiónov, ktoré čelia demografickým problémom a/alebo úniku mozgov, a zabezpečovať mladým ľuďom minimálne sociálne, ekonomické a vzdelávacie príležitosti. Vzhľadom na pretrvávajúcu vysokú mieru nezamestnanosti mladých ľudí VR zároveň opakuje svoju výzvu rozšíriť výhody záruky pre mladých na mladých ľudí až do veku 30 rokov (nielen do 25) ⁽⁶⁾;

24. trvá na tom, že v európskom pilieri sociálnych práv by sa mala považovať za prioritu potreba všeobecného prístupu ku kvalitnému systému sociálneho zabezpečenia a verejným službám a že by sa zároveň mali plne rešpektovať právomoci členských štátov v tejto oblasti;

25. vyzdvihuje priekopnícku úlohu regionálnych a miestnych samospráv, pokiaľ ide o pružné pracovné podmienky a vytváranie vhodných podmienok na pracovisku po konzultáciách so zamestnávateľmi a odborními založených na zásade rovnosti a úcty;

26. navrhuje, aby Komisia zvažila možnosť zaviesť stimulačné opatrenia pre krajiny HMÚ, ktoré zavádzajú reformy na dosiahnutie sociálnych cieľov stratégie Európa 2020 a boj proti sociálnej nerovnováhe;

27. nalieha na Komisiu, aby podporovala členské štáty v ich úsilí modernizovať systémy sociálnej ochrany v rámci európskeho semestra. Očakáva tiež, že Komisia navrhne fiškálnu kapacitu pre eurozónu, otvorenú všetkým členským štátom, ktorá by umožnila aj európsku koordináciu anticyklických politík;

28. pripomína, že byť dlhodobo nezamestnaný môže vytvárať bludný kruh, ktorý povedie k zmenšeniu možností nájsť si zamestnanie, postupnej strate zručností, nižšiemu zárobkovému potenciálu a zvýšeniu rizika chudoby a sociálneho vylúčenia;

29. poukazuje na to, že starnutie európskej populácie povedie k medzerám na trhu práce v mnohých členských štátoch. Mobilita pracovnej sily je jednou z možností, ako vyriešiť tento problém. Súhlasí s názorom Komisie, že počet mobilných pracovníkov v Európe je ešte stále príliš nízky na to, aby sa dali považovať za skutočný európsky pracovný trh. Je preto nevyhnutné, aby boli kvalifikácie mobilných pracovníkov v EÚ uznávané rýchlo, jednoducho a spoľahlivo ⁽⁷⁾;

⁽⁶⁾ CDR789-2013.

⁽⁷⁾ Modernizácia smernice o uznávaní odborných kvalifikácií. (Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/55/EÚ). (Ú. v. EÚ L 354, 28.12.2013, s. 132).

30. zdôrazňuje, že starší občania patria medzi tie skupiny populácie, ktorým najviac hrozí, že budú obzvlášť vystavené riziku chudoby a sociálneho vylúčenia. Vo väčšine členských štátov ide predovšetkým o ľudí, ktorí žijú v okrajových vidieckych oblastiach alebo znevýhodnených mestských oblastiach. Starší ľudia sú okrem toho často tými, ktorí zostávajú žiť vo vyludnených spoločenstvách či dokonca spoločenstvách, ktorým hrozí zánik;

31. ako sa uvádza v stanovisku Výboru regiónov na tému „Odpoveď EÚ na demografickú výzvu“, musia sa vybudovať účinnejšie a efektívnejšie verejné služby a vytvoriť nové spôsoby, ako zlepšiť kvalitu života a fyzickú, duševnú a sociálnu pohodu všetkých občanov. Treba využiť príležitosti, ktoré ponúkajú demografické zmeny, ako sú napríklad aj pracovné príležitosti v súvislosti so službami pre seniorov v rámci tzv. striebornej ekonomiky (materiálnymi, digitálnymi, v oblasti zdravého životného štýlu atď.). Prístup k týmto službám patrí k základným právam starších občanov;

32. poukazuje na to, že Európania žijú dlhšie, a náklady na zdravotnú a sociálnu starostlivosť sa teda podstatne zvýšia, a to na približne 9 % HDP EÚ v roku 2050. V tejto súvislosti môžu IKT byť silným spojencom pri udržiavaní nákladovo efektívnej a kvalitnej zdravotnej a sociálnej starostlivosti, keďže ľuďom každého veku umožňujú lepšie sa starať o svoje zdravie a kvalitu života, a to kdekoľvek;

33. pripomína, že investície do IKT poskytujú regiónom a mestám kľúčový nástroj pre činnosť zameranú na riešenie výziev spojených so starnutím obyvateľstva. Takéto investície môžu prostredníctvom nových výrobkov a služieb zvýšiť kvalitu života, podporiť sociálne začlenenie, umožniť ľuďom zachovať si celkovú informovanosť o vývoji na európskej alebo národnej úrovni, umožniť ľuďom, aby svojimi nazhromaždenými skúsenosťami a získanými zručnosťami prispeli k rozvoju spoločnosti a podporiť konkurencieschopnosť a rast na miestnej a regionálnej úrovni;

Osobitné pripomienky k zmenám prílohy

34. zásada 2 a (Kapitola I) za vetu „Zabezpečiť sa rovnaké zaobchádzanie [...] neistých a dočasných pracovných vzťahov“ doplniť „vrátane posilnenia podmienok dodržiavania pravidiel pracovných zmlúv zo strany podnikov pre prístup k fondom EÚ, a vyhnúť sa tým riziku sociálneho dumpingu“;

35. zásada 2 b (Kapitola I) by mala znieť: „Flexibilita podmienok zamestnávania môže predstavovať vstupnú bránu na trh práce a môže zachovať schopnosť zamestnávateľov rýchlo reagovať na zmeny dopytu, podľa možnosti by však mal byť zabezpečený prechod na zmluvy na dobu neurčitú“;

36. prvá veta zásady 7 c (Kapitola II) by mala znieť: „Prepustenie pracovníka, ktorý úspešne absolvoval skúšobnú lehotu, je potrebné odôvodniť, predchádza mu primeraná výpovedná lehota stanovená na vnútroštátnej úrovni, a je s ním spojená primeraná náhrada, ak je prepustenie neodôvodnené, ako aj možnosť podať rýchlo a účinne opravný prostriedok na nestranný systém riešenia sporov“;

37. prvá veta zásady 8 a (Kapitola II) by mala znieť: „Zamestnanie je spravodlivo ohodnotené a umožňuje dôstojnú životnú úroveň. Mzdy, prípadne minimálne mzdy, stanovuje každý členský štát transparentným a predvídateľným postupom buď právnymi predpismi alebo prostredníctvom kolektívnej dohody, no v každom prípade plne v súlade so svojimi tradíciami a postupmi. Stanovovanie miezd zaručuje prístup k zamestnaniu a motiváciu hľadať si prácu a mzdy sa vyvíjajú v súlade s vývojom produktivity“;

38. zásada 11 a (Kapitola III) by mala znieť: „Dávky a služby sociálnej ochrany by mali byť čo najviac integrované, prinajmenšom v príslušných oblastiach, pričom miestne orgány by mali zohrávať výraznejšiu úlohu, aby sa posilnila konzistentnosť a účinnosť týchto opatrení a podporilo sa sociálne začlenenie do spoločnosti a do trhu práce“;

39. prvá veta zásady 12 a (Kapitola III) by mala znieť: „Každý má včasný prístup ku kvalitnej preventívnej a liečebnej zdravotnej starostlivosti a starostlivosti o staršie a/alebo závislé osoby, a potreba zdravotnej starostlivosti či starostlivosti o staršie osoby nesmie viesť k chudobe alebo predstavovať finančnú záťaž“;

40. prvá veta zásady 12 c (Kapitola III) by mala znieť: „Všetkým pracovníkom sa bez ohľadu na typ zmluvy poskytne za obdobie práceneschopnosti pracovné voľno zo zdravotných dôvodov s nárokom na náhradu mzdy v primeranej výške a v závislosti od dovtedy nadobudnutých nárokov v rámci národného systému sociálneho zabezpečenia. Podporuje sa účasť samostatne zárobkovo činných osôb na systémoch poistenia.“ Finančné dávky v prípade práceneschopnosti sa nedajú stanoviť bez zohľadnenia ostatných pravidiel sociálneho poistenia príslušného členského štátu. Znamenalo by to nároky na sociálne poistenie bez vlastného prispenia, čo by zase bolo v rozpore so zásadou subsidiarity;

41. zásada 13 a (Kapitola III) by mala znieť: „[...] napríklad prostredníctvom primeraného započítavania období starostlivosti, pričom zamestnanci majú naďalej nárok na vyplácanie mzdy alebo náhrady mzdy v závislosti od dovtedy nadobudnutých nárokov v rámci systému sociálneho zabezpečenia. Podľa osobitných okolností jednotlivých krajín sa podporuje účasť samostatne zárobkovo činných osôb na systémoch dôchodkového poistenia“;
42. Zásada 15 a (Kapitola III) by mala znieť: „Osobám, ktoré nemajú dostatok prostriedkov na dôstojnú životnú úroveň sa v súlade s vnútroštátnou praxou poskytujú primerané minimálne dávky. V prípade osôb v produktívnom veku a schopných pracovať je táto štátna záruka existenčného minima podmienená požiadavkami na spoluúčasť, napr. účasť na aktívnej podpore v záujme opätovného začlenenia do trhu práce. Poberanie tohto príjmu by nemalo byť prekážkou zamestnania“;
43. zásada 18 b (Kapitola III) by mala znieť: „V ranom štádiu sa prijímú opatrenia a preventívne prístupy na riešenie chudoby detí vrátane konkrétnych opatrení na podporu účasti detí zo znevýhodneného prostredia. Systémy ochrany sa náležite upravujú tak, aby sa kládol dôraz na ochranu detí a rodín s malými deťmi“;
44. zásada 19 a (Kapitola III) by mala znieť: „Prístup k sociálnemu bývaniu alebo pomoc v oblasti bývania sa v prvom rade poskytuje znevýhodneným alebo sociálne zraniteľným osobám vrátane bezdomovcov, ako aj obyvateľom zdravia ohrozujúcich, nevhodných a preplnených bytov. Zruší sa subštandardné bývanie. Zraniteľné osoby, ktorým nie je poskytnuté náhradné ubytovanie, sú chránené pred vysťahovaním.“ (1) Ako sa uvádza v predchádzajúcich stanoviskách, VR navrhuje rozšíriť definíciu sociálneho bývania tak, aby odrážala väčší manévrovací priestor pre členské štáty, pokiaľ ide o poskytovanie, pridelovanie, financovanie a organizovanie sociálneho bývania, demokratickú slobodu rozhodovania a uprednostňovanie práva na primerané a finančne dostupné bývanie, vzhľadom na neschopnosť súčasných trhov s bývaním vyhovieť dopytu po bývaní. (2) Pokiaľ ide o vysťahovania, tie by nemali byť zakázané globálne, keďže by to porušovalo vlastnícke práva a zásadu subsidiarity. Ochrana proti vysťahovaniu by preto mala byť obmedzená na zraniteľné osoby a doplnená o požiadavku poskytnúť náhradné ubytovanie. (3) Rodiny s nízkymi a strednými príjmami by nemali mať právny nárok na podporu prístupu k bytovému vlastníctvu (a nie je to stanovené ani v Charte základných práv EÚ), okrem toho hospodárska a sociálna zmysluplnosť závisí od globálnych, regionálnych a miestnych súvislostí, ako aj od stanovených politických priorít, ktoré sa v súlade so zásadou subsidiarity určujú na celoštátnej resp. regionálnej a miestnej úrovni;
45. Zásada 20 a (Kapitola III) by mala znieť: „Všetkým ľuďom sa zabezpečuje prístup k cenovo dostupným službám všeobecného hospodárskeho záujmu, vrátane elektronických komunikácií, energie, dopravy a finančných služieb. Podporujú sa opatrenia na uľahčenie prístupu k týmto službám.“ Pojem „základné služby“ nie je z hľadiska európskeho práva definovaný, na rozdiel od pojmu „služby všeobecného hospodárskeho záujmu“ (pozri tiež článok 36 Charty základných práv EÚ). Okrem toho by mal byť prístup k týmto službám podporovaný aj všeobecne, nielen pre ľudí v núdzi.

V Bruseli 11. októbra 2016

Predseda
Európskeho výboru regiónov
Markku MARKKULA